

Katri Salminen

Unelmieni päiväkotipäivä

Lasten osallisuuden mahdollistaminen Otsonpesässä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Päivämäärä 8.4.2013

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Katri Salminen Unelmieni päiväkotipäivä Lasten osallisuuden mahdollistaminen Otsonpesässä 31 sivua + 2 liitettä Kevät 2013
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaajat	Lehtori Kirsi Lautala Lehtori Ulla Saukkonen
<p>Opinnäytetyöni tarkoituksena oli mahdollistaa lasten osallisuus yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyössä päiväkotipäivä Otsonpesässä. Opinnäytetyöni työelämän yhteistyökumppanina toimi kirkkonummelainen yksityinen päiväkotipäivä Otsonpesä. Päiväkodissa on käynnissä yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyö. Kehitystyön tueksi haluttiin vanhempien ja henkilökunnan mielipiteiden lisäksi saada myös lasten ääni ja siihen tarpeeseen tämä opinnäytetyö vastasi.</p> <p>Opinnäytetyöni on monimuotoinen. Asetettuun tavoitteeseen pääsemiseksi järjestin kahdeksalle Otsonpesän neljävuotiaalle lapselle Unelmieni päiväkotipäivä -hankkeen. Hankkeen rakensin Leena Turjan Lasten osallisuuden moniulotteista mallia apuna käyttäen. Hankkeen aikana tavoitteena oli yhdessä lasten kanssa tuottaa tietoa heille tärkeistä asioista päiväkodissa. Menetelminä hanketoteutuksessa käytin sadutusta, piirtämistä ja valokuvausta. Toimintaprosessin aikana syntyneistä saduista, tarinoista, valokuvista ja piirustuksista kokosin Unelmieni päiväkotipäivä -kirja.</p> <p>Toimintaprosessin aikana lapset toivat ensisijaisesti esille leikin ja kavereiden tärkeyden päiväkotipäivän aikana. Saman asia näkyi myös lasten kertomuksissa ja piirustuksissa Unelmieni päiväkotipäivä -kirjassa. Merkityksellistä oli myös lasten innostus ideointiin ja toteutukseen hankkeen aikana.</p> <p>Unelmieni päiväkotipäivä -hankkeen perusteella Otsonpesän varhaiskasvatussuunnitelmassa tulisi näkyä, että leikki on otettu päiväkodin toiminnassa erityisesti huomioon. Suunnitelmassa tulisi myös näkyä se, miten lapsille voidaan jatkossakin antaa mahdollisuus osallistua päiväkodin toimintaan ideoimalla, suunnittelemalla, toteuttamalla ja arvioimalla.</p>	
Avainsanat	Lasten osallisuus, varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelma

Author Title Number of Pages Date	Katri Salminen Project "Kindergarten day of my dreams" Enabling Participation of Children in Kindergarten Otsonpesä 31 pages + 2 appendices Spring 2013
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Kirsi Lautala, Senior Lecturer Ulla Saukkonen, Senior Lecturer
<p>The purpose of my study was to enable children's participation in developing the early childhood education plan in kindergarten Otsonpesä. The study was conducted in collaboration with a private kindergarten Otsonpesä, located in Kirkkonummi. The unit-specific early childhood education plan is being developed in kindergarten Otsonpesä at the moment. In addition of listening to parents and personnel in the development process, opinions of children were also taken into consideration.</p> <p>My study was practice-based. To achieve the goal, I decided to set up a project in conjunction with eight 4-year-old children in kindergarten Otsonpesä. The name of the project was "Kindergarten day of my dreams". The project was implemented in accordance with Leena Turja's Multidimensional Model of Children's Participation. The main objective was to produce and collect information about things the Otsonpesä children found important, using methods such as story-crafting, drawing and photography. Stories, tales, photographs and drawings produced during the project were assembled into a book, "Kindergarten day of my dreams".</p> <p>Children brought out the importance of playing and friends during the day in the kindergarten. Similar observations were identified in their stories and drawings in the "Kindergarten day of my dreams" book. Enthusiasm to express new ideas and participate in the implementation of the project was also remarkable.</p> <p>Based on findings in the project "Kindergarten day of my dreams" special attention should be paid to playing in the early childhood education plan of kindergarten Otsonpesä. The plan should also state how children can participate in the everyday operation of the kindergarten by expressing their ideas concerning planning, implementing and estimating activities in the future.</p>	
Keywords	participation of children, early childhood education plan, early childhood education and care

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Varhaiskasvatus	2
3	Lasten osallisuus	3
3.1	Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa	4
3.2	Lasten osallisuuden tasoa kuvaavia malleja	5
4	Lasten osallisuuden moniulotteinen malli	6
5	Otsonpesän varhaiskasvatussuunnitelman päivitys	9
6	Unelmieni päiväkotipäivä -hanke	10
6.1	Neljävuotiaan lapsen osallisuus	12
6.2	Aikuisen rooli lasten osallisuuden toteutumisessa	14
6.3	Hankkeessa käytettävät osallisuuden mahdollistavat menetelmät ja pedagogiset ratkaisut	15
7	Hankkeen toteutus	16
7.1	Ideointi, suunnittelu ja päätöksenteko	16
7.2	Toimeenpano	17
7.3	Arviointi	18
7.4	Unelmieni päiväkotipäivä -kirja	19
8	Hankkeen hyödyntäminen	20
9	Arviointi	22
9.1	Hankkeen ja opinnäytetyön arviointi lasten osallisuuden moniulotteiseen malliin peilaten	22
9.2	Toiminnan arviointi	23
9.3	Eettisyys	25
10	Pohdinta	26
	Lähteet	29
	Liitteet	
	Liite 1. Infokirje vanhemmille	

Liite 2. Lupa vanhemmilta lapsen osallistumisesta hankkeeseen

1 Johdanto

Päivähoito on yhteiskunnan tukemaa palvelua, johon kaikilla lapsiperheillä on subjektiivinen oikeus. Päivähoitoa toteutetaan varhaiskasvatustyönä ja sen sisältöä ohjaavana asiakirjana toimii valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatustyön sisältöä kuvaavat myös jokaisen kunnan omat suunnitelmat. Erityiset sisällölliset ja pedagogiset painotukset näkyvät yksityiskohtaisemmin jokaisen päiväkodin omassa yksikkökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Jokainen päivähoitoyksikkö vastaa oman varhaiskasvatussuunnitelmansa sisällöstä ja sen kehitystyöstä.

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja rakentuu keskeisiin lapsen oikeuksia määritteleviin kansainvälisiin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:12). Yhtenä keskeisenä lähtökohdana varhaiskasvatustyössä on, että lapsen mielipide otetaan huomioon. Lapsen osallisuus omassa elämässään, elinpiirissään ja varhaiskasvatuksessa on tärkeää.

Lasten osallisuudesta omassa elämässään, ja erityisesti varhaiskasvatuksen puitteissa, on viimeisten vuosien aikana ollut paljon puhetta ja sitä onkin pyritty päivähoidossa mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan. Lasten osallisuus omassa elämässään tiedotetaan tärkeäksi, mutta se ei aina toteudu suunnitellusti ja pitkäjänteisesti päivähoidossa. Lapset saavat päiväkodissa tyypillisesti vaikuttaa eniten vapaan leikin aikana tai suunnitellun toiminnan aikana valitessaan esimerkiksi laulettavan laulun tai valittavan ruokalorun. Toimintakauden suunnitteluun, tilojen kalustukseen tai hankittaviin tarvikkeisiin ja välineisiin lapset harvemmin pääsevät vaikuttamaan.

Opinnäytetyöni käsittelee lasten osallisuuden toteutumista päiväkodissa. Työ on toteutettu monimuotoisena kirkkonummelaisessa yksityisessä päiväkotit Otsonpesässä. Otsonpesässä on opinnäytetyön tekovaiheessa käynnissä yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman päivitystyö. Päivitystyöhön haluttiin päiväkodin toiveesta saada henkilökunnan ja vanhempien mielipiteiden lisäksi mukaan lasten ääni. Opinnäytetyön tarkoituksena on vastata päiväkodin tarpeeseen ja mahdollistaa lasten osallisuus Otsonpesän varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyössä. Opinnäytetyön puitteissa toteutuu osallisuushanke yhdessä kahdeksan päiväkodin nelivuotiaan lapsen kanssa. Osallisuushankkeen tarkoituksena on kerätä tietoa lapsille mieluisista asioista päiväkotipäivän aikana.

Opinnäytetyön ja toteutetun hankkeen osallisuusmallina sekä arviointiperusteena toimii Leena Turjan Lasten osallisuuden moniulotteinen malli. Osallisuuden moniulotteisen mallin mukaan rakentuu myös opinnäytetyön toiminnallinen osuus. Käytännössä toiminnallinen osuus toteutuu kahdeksan päiväkotikiikkejä Otsonpesän lapsen kanssa yhdessä ideoidusta, suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta toiminnasta. Menetelminä hankkeessa käytetään sadutusta, piirtämistä ja valokuvausta.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus itsessään koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, joka tapahtuu pienen lapsen omilla elämäntilanteissa. Varhaiskasvatus on myös kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (THL 2013.)

Varhaiskasvatuspalvelut muodostavat keskeisen toimintakokonaisuuden lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmässä. Varhaiskasvatuspalveluita voidaan järjestää kunnan tai yksityisen toimijan toteuttamana päivähoitona tai esiopetuksena. Toimintamuotona voi myös olla avoin päiväkotitoiminta. Päivähoitoa järjestetään kussakin kunnassa valitsevan tarpeen mukaan. Palvelut järjestetään perheen tarpeen mukaan ja ne voivat vaihdella muutamasta tunnista ympärivuorokautiseen hoitoon. Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on Suomessa lain säätämä oikeus saada perheiden tarpeiden mukaan määrätty joko kunnallinen päivähoitopaikka tai kotihoidon- tai yksityisen hoidon tuki. (THL 2013.)

Varhaiskasvatustyötä ohjaavat Laki lasten päivähoitosta, Perusopetuslaki (esiopetus), Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä, Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä Sosiaalihuoltolaki. Varhaiskasvatustoiminnalle antaa raamit valtakunnallinen asiakirja, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on asiakirja, jonka tarkoituksena on ohjata varhaiskasvatustyön sisältöä. Se toimii varhaiskasvatuksen sisällöllisen kehittämisen ja ohjauksen työvälineenä. Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa. Valtakunnallinen suunnitelma toimii myös kunnallisten ja yksikkökohtaisten suunnitelmien pohjana. Valtakunnallisen asiakirjan

teksti on kirjattu yleisellä tasolla. Sitä avataan kunnan ja yksikön suunnitelmissa ensin kunnan näkökulmasta ja lopulta jokaisen yksikön näkökulmasta yhteisen keskustelun ja pohdinnan avulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.) Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa yksikkökohtaista suunnitelmaa on kuvattu seuraavasti:

Yksikön varhaiskasvatussuunnitelma on kunnan suunnitelmaa yksityiskohtaisempi, ja siinä kuvataan yksikön varhaiskasvatuksen – hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuuden – lähtökohdat sekä niiden toteutuminen arjen kasvatuskäytännöissä. Kuntakohtaisessa suunnitelmassa kuvataan myös alueen tai yksikön erityispiirteitä ja painotuksia. Myös eri palvelumuotojen tarkennetut tavoitteet kirjataan yksikkökohtaiseen suunnitelmaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 9.)

Varhaiskasvatuksen sisältöä ajatellen leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä eri taitteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ovat lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella. Lapselle luonteva toiminta vahvistaa hänen kokonaisvaltaista hyvinvointiaan ja käsitystä itsestään. Lapselle luontainen tapa toimia lisää myös hänen osallistumismahdollisuuksiaan. Lapselle ominaiset toiminnan tavat on tärkeää ottaa huomioon toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Ne ohjaavat kasvattajien tapaa toimia lasten kanssa ja niissä toteutuvat kielen merkitys, sisällölliset orientaatiot ja lapsen oppiminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 20.)

Varhaiskasvatuksessa näkyy myös sosiaalipedagogiikka. Se on pääasiassa dialogisuutta ja osallisuutta. Päiväkodin arjessa dialogisuus, osallisuus ja osallistuminen ovat tärkeitä. Ne näkyvät jokapäiväisessä toiminnassa. Lapsi nähdään omana persoonana, subjektina ja toimijana. Kasvatus on dialoginen prosessi, jossa pääpaino on ihmisten osallistumisessa. Vuorovaikutus on ensiarvoisen tärkeää kasvattajan ja lapsen välillä. Lisäksi on tärkeää nähdä lasten keskinäisen vuorovaikutuksen merkitys oppimisen ja kasvun tukemisessa. Tasa-arvoinen ja aidosti läsnä oleva vuorovaikutussuhde auttaa lasta kasvamaan itsenäiseksi ja omaksi persoonakseen. (Tast 2007: 28–32.)

3 Lasten osallisuus

Lapsen osallisuus tarkoittaa lapsen vaikutusvaltaa oman elämänsä kulkuun. Lapsen elämään kuuluu yleensä useita eri yhteisöjä kuten oma perhe, suku, varhaiskasvatustympäristö, asuinympäristön kaverit sekä muita lapselle merkityksellisiä yhteisöjä. Näissä kaikissa lapsi on jollain tapaa osallisena, vaikuttamassa sekä omaan toimim-

taansa että sitä kautta myös koko yhteisön toimintaan. (Pyökkimies 2009: 13.) Lapsen osallisuus toteutuukin monissa eri tilanteissa ja suhteessa moniin eri ihmisiin ja yhteisöihin.

Osallisuus voidaan myös laajasti ymmärrettynä määritellä siten, että se on yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista. Osallisuuden rakentuminen on vastavuoroista toimintaa, joka edellyttää yhteisöltä jäsentensä huomioonottamista ja jäseniltä aktiivista mukaan tuleamista. (Oranen 2007: 5.)

3.1 Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa

Lasten osallisuus on varhaiskasvatuksessa tärkeää. Osallisuus on tärkeää nähdä niin, että lasta tai aikuista ei kumpaakaan nosteta keskiöön, vaan heidät voidaan nähdä tasaveroisina toimijoina. Yksinkertaistaen voidaan ajatella, että osallisuus varhaiskasvatuksessa muodostuu aikuislähtöisestä ajattelusta yhdistettynä lapsilähtöisyyteen. (Stenvall – Seppälä 2008: 3.)

Varhaiskasvatustyötä ohjaaviin asiakirjoihin on kirjattu lasten osallisuuden vaade. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman linjauksissa todetaan, että suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 12.) Kansainvälisen yleissopimuksen lapsen oikeuksista -asiakirjan mukaan sopimuksen sisältö voidaan tiivistää kolmeen pääteemaan: Lapsella on oikeus erityiseen hoivaan, lapsella on oikeus riittävään osuuteen yhteiskunnan voimavaroista sekä lapsella on oikeus osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon. (Lapsiasiainvaltuutettu n.d.)

Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman linjauksissa on määritelty neljä keskeistä työn arvolähtökohdtaa. Nämä arvolähtökohdat ovat syrjintäkielto ja lasten tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, lapsen etu sekä lapsen oikeus elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen. Neljäs varhaiskasvatustyön keskeisestä arvolähtökohdasta on lapsen mielipiteen huomioonottaminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 12.)

Monen kunnan omassa suunnitelmassa yhtenä keskeisenä ominaispiirteenä on lasten osallisuuden huomioiminen varhaiskasvatustyössä. Näin on myös Kirkkonummella.

Lapsilähtöisessä kasvu- ja oppimisympäristössä lapsella on mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä ja arkeensa sekä osallistua häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Kirkkonummella kuntakohtaisessa suunnitelmassa kuvataan myös lasten osallisuutta varhaiskasvatustoiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Lapsen kokemukset omasta osallisuudestaan, tunteistaan ja mielipiteistään koetaan tärkeiksi. Lapsella tulee olla monipuolisia mahdollisuuksia tulla kuulluksi ja nähdyksi. Lasten ääntä, kysymyksiä ja ajatuksia dokumentoidaan varhaiskasvatustyössä. (Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma, 2011:89.)

Kirkkonummen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa 2009 - 2013 on keskeisenä tavoitteena mahdollistaa lasten hyvinvointi ja toiminta aktiivisina kuntalaisina. Lisäksi hyvinvointisuunnitelmassa tavoitteena on kuulla lapsia heitä koskevissa asioissa. (Kirkkonummen kunta 2009.)

Käytännössä osallisuuden peruspohja luodaan lasten lähiverkostoissa, kuten päivähoitossa, koulussa ja kotona (Stenvall, Seppälä 2008: 2). Useimmat lasten osallisuushankkeet ovat keskittyneet kouluikään ja vasta viime vuosina on alettu kiinnittää huomiota sitä nuorempien lasten osallisuuteen omassa elämässään. Pienet lapset tarvitsevat konkreettisia kokemuksia osallisuudestaan ja kuulluksi tulemisesta juuri omassa lähiympäristössään. Päiväkoti on lapselle ensimmäisiä ympäristöjä jossa hän voi saada näitä kokemuksia. (Turja 2011: 47.)

On tärkeää nähdä lapsi aktiivisena toimijana. Käsitteellä tarkoitetaan, että lapset ovat itsenäisiä toimijoita eivätkä ainoastaan toimenpiteiden ja kasvatuksen kohteita. Toimijuudella tarkoitetaan myös lasten kykyä osallistua omassa lähiympäristössään toimimiseen. Lasten aktiivisen toimijuuden tukeminen on tärkeää arjen kasvatusympäristössä lasten kokonaisvaltaisen kasvun ja hyvinvoinnin edistämiseksi. (Kronqvist – Kumpulainen, 2011: 43–44.) On huomionarvoista, että varhaiskasvatuksessa pienetkin lapset voidaan ottaa mukaan ympäristön suunnitteluun. Lapset voivat piirtää, rakentaa, ideoida ja tuottaa erilaisia esimerkkejä lapsilähtöisestä ympäristöstä (Kronqvist - Kumpulainen, 2011: 47).

3.2 Lasten osallisuuden tasoa kuvaavia malleja

Arvioitaessa lasten osallisuutta oman elämänsä kulkuun on mahdollista käyttää tarkastelun lähtökohtana useita erilaisia malleja. Lasten osallisuuden tasoa ja siihen liittyvää

aikuisen ja lapsen valtasuhteiden vaihtelua on kuvattu erityyppisillä porrastus- ja tasomalleilla. Noista malleista esimerkkinä tässä toimivat Hart ja Shier (Hart 1995, Shier 2001). Roger Hart kuvaa omassa mallissaan lasten osallisuutta kahdeksan porrastuksen kautta. Kolmella ensimmäisellä porrastusasteella lasten osallisuus ei hänen mallinsa mukaan toteudu. Alimmilla porrastusasteilla aikuiset määrittelevät toiminnan ja sen, miten lasten kuuluu toimintaan liittyä. Hartin mallin mukaan porrastuksesta neljäs aste aina ylimmälle askeleelle kahdeksan lasten osallisuus toteutuu kasvavasti. Lasten mielipiteitä otetaan huomioon ja heidän vaikutusvaltansa kasvaa askel askeleelta. (Hart 1995.)

Shier kuvaa omassa mallissaan lasten osallisuutta viiden tason avulla. Ensimmäisellä tasolla mallissa aikuiset kiinnittävät huomiota lasten kuunteluun. Toisella tasolla aikuiset kannustavat lapsia ilmaisemaan mielipiteensä. Kolmannella tasolla lasten mielipiteet otetaan huomioon. Neljännellä tasolla lapset saavat päättää, mutta aikuiset kantavat vastuun. Viimeinen ja ylin osallisuuden taso on tämän mallin mukaan taso, jossa lapset saavat päättää, mutta kantavat myös vastuun. (Shier 2001:107–117.)

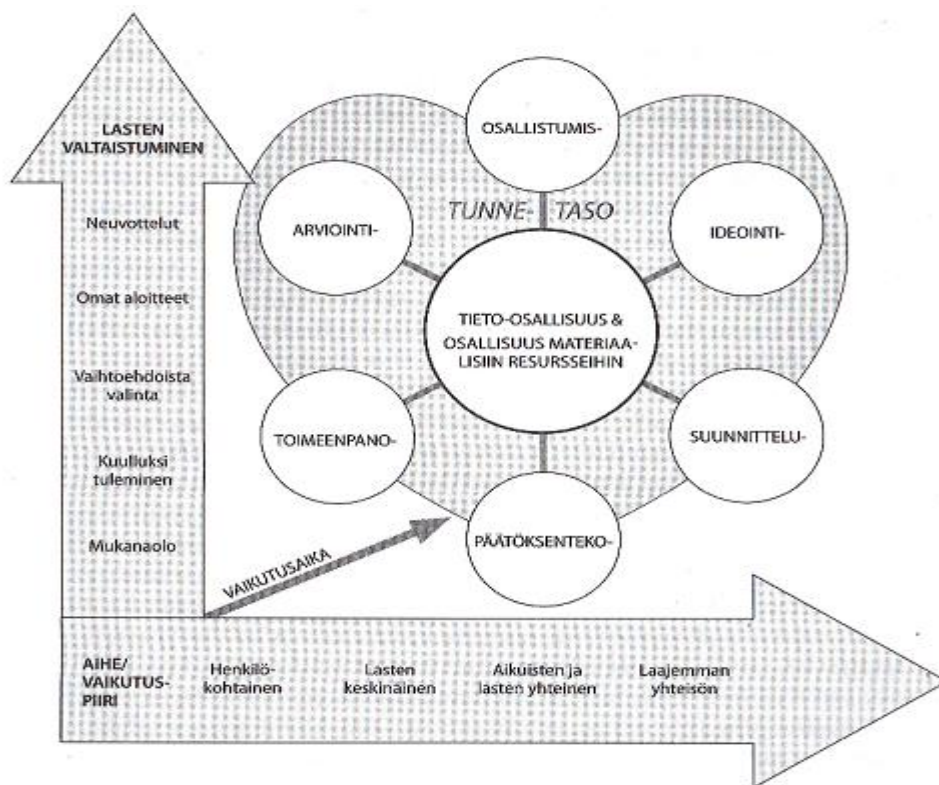
Lasten osallisuutta kuvaa myös moniulotteinen malli Leena Turjan mukaan. Turjan mallissa kuvataan lasten valtaistumisen astetta lasten ja aikuisen välisenä valtasuhteena (Turja 2011:49). Tämä lasten ja aikuisten välinen suhde voidaan nähdä samankaltaisena kun edellä kuvatuissa osallisuusmalleissa. Turjan mallissa valtaistumisen aste kuvataan mukanaolon, kuulluksi tulemisen, vaihtoehtoista valitsemisen, omien aloitteiden ja neuvottelujen kautta. Turjan mallissa on kuitenkin valtasuhteiden lisäksi kuvattuna kolme muutakin tarkastelukohtaa lasten osallisuuden toteutumista arvioitaessa: osallisuuden aihe ja vaikutuspiiri, ajallinen ulottuvuus sekä toimintaprosessi ja osallisuudentunne. Lasten osallisuuden moniulotteinen malli on esiteltynä tarkemmin seuraavassa pääluvussa.

4 Lasten osallisuuden moniulotteinen malli

Opinnäytetyöni tarkastelun lähtökohtana on Leena Turjan malli lasten osallisuuden moniulotteisuudesta (Turja 2011: 49). Mallin valintaan päädyin sen moniulotteisen näkökulman ja käytännöllisyyden vuoksi. Turja itse toteaa, että moniulotteisen lasten osallisuuden mallin avulla voi tarkastella käytännön varhaiskasvatustyötä (Turja 2011: 48). Lisäksi lapsen osallisuuden toteutuminen liittyy myös siihen, että heitä kuullaan ja

he ovat vaikuttamassa heitä koskeviin asioihin. Tämä oman vaikuttamisen tunne ja tietoisuus siitä lisää lasten itsetuntoa ja voimaannuttaa heitä. (Turja 2011: 52.)

Lasten mahdollisuus voimaantumiseen osallisuuden kautta on tärkeää. Voimaantuminen on otettu huomioon Turjan Lasten osallisuuden moniulotteisessa mallissa. Juha Siitonen (1999) määrittelee voimaantumisen käsitteen ihmisestä itsestään lähtevänä prosessina, joka on yhteydessä ihmisen omaan haluun, omien päämäärien asettamiseen, samoin kuin luottamukseen omiin mahdolluuksiinsa sekä näkemykseen itsestään ja tehokkuudestaan. Voimaantumisteoriassa ihmistä pidetään aktiivisena, luovana ja vapaana toimijana, joka asettaa jatkuvasti itselleen päämääriä omassa elämässään. Itseä ja omia mahdollisuuksia koskevat uskomukset rakentuvat keskeisiltä osin sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden kanssa. Vaikka voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, siihen vaikuttavat merkittävästi myös toiset ihmiset, olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet. (Siitonen 1999: 118–119.)

Kuvio 1. Lasten osallisuuden moniulotteisuus (Turja 2011: 49, kuvio 1.)

Turjan moniulotteisessa mallissa lasten osallisuudesta on neljä ulottuvuutta, jotka on esitetty kuviossa 1. Mallin ensimmäinen taso kuvaa valtasuhteiden vaihtelua ja siihen liittyvää osallisuuden tasoa ja lasten valtaistumisen astetta. Osallisuus on tässä ulottuvuudessa kuvattu lasten ja aikuisten välisessä valtasuhteessa. Tasoja on lapsen mukanaolo, kuulluksi tuleminen, vaihtoehtoista valitseminen, lasten omat aloitteet ja neuvottelut. (Turja 2011: 49,50.) Lapset voivat olla osallisia monen tasoisesti. Korkeimmalle valtaistumisen asteelle päästäkseen lasten tulee voida tehdä omia ehdotuksia sekä aloitteita ja niistä on tarvittaessa kyettävä neuvottelemaan toisten lasten ja aikuisten kesken.

Turjan mallissa osallisuuden toisen ulottuvuuden muodostavat osallisuuden aihe ja vaikutuspiiri. Lasten on helpointa päästä vaikuttamaan henkilökohtaisiin valintoihin, kuten haluaako lapsi pukea päälleen sinisen vai punaisen takin. Vastaavasti lapset pääsevät harvemmin vaikuttamaan laajempaa yhteisöä koskevaan päätöksentekoon. Turja toteaaakin, että lapset voisivat vaikuttaa myös laajemmassa yhteisössä osallistumalla esimerkiksi päiväkodin suunnitteluun tai rakentamiseen. Aihe ja vaikutuspiiri ulottuvuudessa lapsen osallisuus kulkee henkilökohtaisen, lasten keskinäisen, aikuisen ja lasten yhtenäisen kautta laajempaan yhteisöön vaikuttamiseen. (Turja 2011: 49–50.)

Lasten osallisuuden moniulotteisuus kaaviossa on myös ajallinen ulottuvuus. Se kuvaa, että osallisuuteen liittyvä toiminta voi olla lyhyt- tai pitkäkestoista ja vaikutuksiltaan kertaluontoista tai kauaskantoista. Turja kuvaa, miten lapsen on helpompi päästä vaikuttamaan kertaluontoiseen toimintaan, kuten metsäretkeen ja taas vastaavasti vaikeampi päästä vaikuttamaan pysyvämpiin asioihin, kuten päiväkodin kalustehankintoihin. (Turja 2011: 50.)

Neljäs ulottuvuus, lasten tunneosallisuus, tulee konkreettiseksi toimintaprosessissa ja osallisuudentunteessa. Päiväkodin toimintaa suunnitellaan sekä päivittäin että pidemmällä aikajänteellä. Kaaviossa nämä ovat ideointi-, suunnittelu-, päätöksenteko-, toiminta-, arviointi- ja osallistumisosallisuus. (Turja 2011: 51.) Lapsille tuleekin käytännössä antaa osallistumismahdollisuus ideointi-, suunnittelu-, päätöksenteko-, toiminta- ja arviointivaiheisiin. Leena Turjan lisäksi Tiina Piironen (2007) puhuu myös ideointi-, tieto-, suunnittelu-, päätöksenteko-, toiminta- ja arviointiosallisuudesta. Ideointiosallisuudessa lapsi tarvitsee tietoa mahdollisuuksista ja hänen on itse saatava kokea ja aistia toimintaympäristöä. Suunnitteluosallisuudessa lapsille on annettava siihen aikaa ja mahdollisuus. Päätöksenteko-osallisuudessa aikuisen on tärkeää varmistaa,

että lapset ymmärtävät päätöksensä. Aikuisen on myös huolehdittava, että päätös vietään täytäntöön, jotta uudet kokemukset päätöksenteosta olisivat lapsille mahdollisia. Toimintaosallisuudessa annetaan pieniä tehtäviä kaikille. Arviointiosallisuudessa kysymysten kieli on oltava lapsen ymmärrettävissä. On myös tärkeää pohtia yhdessä lasten kanssa syitä siihen, jos joku asia ei mennytkään suunnitelmien mukaan. (Piironen 2007: 8–9.)

Lasten mahdollisuus osallistua edellä kuvattuihin toimintaprosesseihin riippuu kahdesta osallisuuden muodosta, jotka ovat tieto-osallisuus ja osallisuus materiaaliin resursseihin, esimerkiksi päiväkodin tiloihin ja välineisiin. Tieto-osallisuuden toteutuminen vaatii lapsilta riittävää tietoa yhteisen toiminnan tavoitteista, sen elämää säätelevistä asioista ja omasta roolistaan sekä käytössä olevista välineistä, materiaaleista ja tiloista. (Turja 2011: 51.) . Tieto-osallisuudessa keskeistä on riittävä tieto ja tiedon saanti, joka mahdollistaa lapsen osallisuuden. Lapset tarvitsevat myös aikuista pilkkomaan tietoa, ikään kuin selkiyttämään asioita lapsille. Lapsille annettavan tiedon tulee olla lapsille ymmärrettävässä muodossa. (Piironen 2007: 8–9.)

5 Otsonpesän varhaiskasvatussuunnitelman päivitys

Tämän opinnäytetyön työelämän yhteistyökumppanina toimi Kirkkonummella sijaitseva 28-paikkainen yksityinen päiväkotitoiminta Otsonpesä. Toimin kyseisessä päiväkodissa itse vakituisena lastentarhanopettajana. Lasten päivähoidon tehtävänä päiväkotitoiminnassa on luoda iloinen, kiireetön ja turvallinen ilmapiiri, jossa lasten ja aikuisten on hyvä olla. Otsonpesässä noudatetaan valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja Kirkkonummen kunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman linjauksia. Lisäksi Otsonpesällä on oma yksikkökohtainen suunnitelma varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi. (Otsonpesä 2012.)

Otsonpesässä on käynnissä syksyllä 2012 aloitettu kehityshanke yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman päivittämiseksi. Otsonpesän varhaiskasvatussuunnitelman kehityshankkeen taustalla on Kirkkonummen kunnan uudistettu varhaiskasvatussuunnitelma, joka on otettu käyttöön 1.8.2011 alkaen. Kaikki kunnalliset ja yksityiset päiväkodit saivat keväällä 2012 Kirkkonummen päivähoitopäälliköltä ohjeen päivittää yksikkökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmansa. Päivitystyön tulee olla valmiina viimeistään kesäkuussa 2013.

Otsonpesän yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyöhön on tärkeä saada henkilökunnan ja vanhempien mielipiteiden lisäksi mukaan myös lasten ääni. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan on tärkeä lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta ja vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksen palveluissa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:7). Henkilöstön tehtävänä on vastata yksikön varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta, mutta lasten vanhemmilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa sen sisältöön ja osallistua arviointiin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 32). Valtakunnallinen ja Kirkkonummen kunnan oma varhaiskasvatussuunnitelma edellyttää myös lasten osallisuuden toteutumista varhaiskasvatustyössä.

Tämän opinnäytetyön tavoite on mahdollistaa lasten osallisuus yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyössä. Lasten osallisuus omassa elämässään on yksi keskeinen arvolähtökohta varhaiskasvatustyötä tehtäessä, kuten jo aikaisemmin on todettu. Lasten osallisuus ja heidän vaikutusmahdollisuutensa omaan päiväkotipäiväänsä on Otsonpesässä huomioitu, mutta varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyössä lapset eivät ole aikaisemmin olleet mukana.

Opinnäytetyön taustalla oleva varhaiskasvatussuunnitelman kehityshanke on tärkeä, koska onnistunut lasten, vanhempien ja henkilökunnan yhteistyön tuloksena syntynyt yksikkökohtainen suunnitelma on koko henkilökunnan työtä ohjaava asiakirja. Suunnitelma on myös kaikkien vanhempien saatavilla, joten se lisää yhteistyötä ja avoimuutta varhaiskasvatustyössä. Opinnäytetyöstä hyötyvät suoraan kaikki päiväkodin lapset, heidän vanhempansa ja henkilökunta.

Opinnäytetyö tukee myös omaa ammatillista kasvuani lastentarhanopettajana. Teoreettisen tiedon lisäksi opinnäytetyö antaa arvokasta kokemusta lasten osallisuuden mahdollistamisesta ja haastaa ja opettaa tutkimaan omaa toimintaani varhaiskasvattajana.

6 Unelmieni päiväkotipäivä -hanke

Opinnäytetyölleni asetettuun tavoitteeseen pääsemiseksi järjestin Otsonpesän neljävuotiaille lapsille hankkeen, jonka tavoitteena oli kerätä yhdessä siinä mukana olevien lasten kanssa tietoa siitä, mikä on heille tärkeää päiväkodissa. Hankkeen aikana tuote-

tusta tiedosta kokosin yhteenvedon. Yhteenvedon muodon päätimme yhdessä lasten kanssa. Hanke sai työnimen Unelmieni päiväkotipäivä. Unelmieni päiväkotipäivä -hankkeen suunnittelin toteutettavaksi lasten osallisuuden moniulotteisen Leena Turjan mallin mukaan (malli on esitelty tarkemmin kappaleessa 4). Osallisuuden moniulotteisessa mallissa on neljä tasoa, joista yksi taso tulee konkreettiseksi varsinaisessa toimintaprosessissa. Toimintaprosessissa on mukana yhteinen ideointi, suunnittelu, päätöksenteko, toteutus ja arviointi sekä osallistuminen prosessiin. Toteutuksen rakensin yhdessä lasten kanssa ideoiden, suunnitellen, tehden päätöksiä, toteuttaen ja arvioiden. Turjan mallissa olevia kolmea muuta tasoa: ajallista ulottuvuutta, aiheen vaikutuspiiriä ja lasten valtaistumisen astetta tarkastelin tämän työn arviointiosuudessa. Arviointi moniulotteiseen malliin peilaten on alakappaleessa 9.1.

Kutsuin mukaan hankkeeseen päiväkotia Otsonpesän kahdeksan neljävuotiasta lasta. Seitsemän lapsista oli ollut Otsonpesässä vähintään vuoden ajan ja yksi lapsista oli aloittanut päiväkodissa elokuussa 2012. Kaikille projektiin osallistuville lapsille päiväkodin toiminta, toimintaympäristö ja aikuiset olivat tuttuja. Lapset ovat valikoituneet projektiin ikänsä perusteella. Tärkeänä lapsiryhmän valintaperusteena oli myös se, että lapset jatkavat vielä Otsonpesässä aina esikouluikään saakka ja heillä on mahdollisuus nähdä omien hankkeen aikana syntyneiden ideoidensa toteutuvan tulevaisuudessa.

Ennen projektin alkua toimitin lasten vanhemmille hankkeesta infokirjeen (Liite 1) ja pyysin heiltä lastensa osallistumisesta hankkeeseen kirjallisen luvan (Liite 2). Kysyin myös lasten mielipidettä hankkeeseen osallistumisesta.

Suunnittelin, että hanke toteutuu viiden aamupäivän aikana. Ensimmäisen päivän aikana aikomukseni oli kertoa lapsille toimintamme tarkoituksesta, sen ajallisesta kestosta ja käytettävissä olevista menetelmistä. Esittelen menetelmät tarkemmin alaluvussa 6.4. Ensimmäisen tapaamiskerran aikana sopisimme yhdessä lasten kanssa säännöt, jotka tukevat kaikkien lasten osallisuutta ja mahdollisuutta omien mielipiteiden ilmaistamiseen. Ryhmän käyttöön varasin rauhallisen tilan, jossa meidän oli mahdollista työskennellä ilman häiriötekijöitä ja keskeytyksiä.

Hankkeen ideointi-, suunnittelu- ja päätöksenteko-osuuden suunnittelin toteutettavaksi yhdessä lasten kanssa ensimmäisen päivän aikana. Hankkeen ensimmäisen päivän aikana tehdyt päätökset oli tarkoitus viedä käytäntöön kahden seuraavan tapaamisen aikana. Toteutusvaiheen jälkeen yhdessä lasten kanssa oli tarkoitus arvioida työn tu-

loksia ja työskentelyä erillisen aamupäivän aikana. Lopullisen yhteenvedon valmistuttua suunnitelmissa oli pitää uusi arviointikokous, jossa arvioinnin kohteena oli yhteen veto.

6.1 Neljävuotiaan lapsen osallisuus

Neljävuotias lapsi on motoristen, sosiaalisten ja kognitiivisten taitojen osalta sekä puheenkehityksessä jo niin pitkällä, että kykenee monin tavoin olemaan vahvasti läsnä oman elämänsä kulussa. Päiväkotihoidossa olevalle lapselle on muodostunut kuva päiväruutiineista, toimintaympäristöstä ja päiväkotikavereista sekä päiväkodin aikuisista. Tässä ikävaiheessa lapsi kykenee jo ilmaisemaan mielipiteitään ja hänelle on tärkeää saada kokemuksia osallisuudesta.

Lasten osallisuuden moniulotteisessa mallissa (Turja 2011), kuten jo aikaisemmin kapaleessa 4 on todettu, on neljä tasoa. Ensimmäinen mallin taso kuvaa lapsen valitsemisen astetta. Se kulkee mukanaolon, kuulluksi tulemisen, vaihtoehtoista valitsemisen, omien ehdotusten ja neuvottelujen kautta (Turja 2011: 49–50). Neljävuotias lapsi haluaa olla mukana toiminnassa. Lapsi kykenee myös jo neljävuotiaana ilmaisemaan oman mielipiteensä, valitsemaan ja tekemään omia ehdotuksia sekä neuvottelemaan tarvittaessa aikuisen avustuksella. Neljävuotiaan puhe on kieliopillisesti oikeaa ja ymmärrettävää, mutta yksittäisissä äänneissä saattaa olla vielä kypsymättömyyttä (Sheridan 1988: 55–58). Mahdollisuus omien ehdotusten tekemiseen ja niiden huomioimiseen on jo tässä ikävaiheessa tärkeää. Neljävuotiasta kiinnostaa toiminta ja hän käyttää mielikuvitusta, mutta myös kertoo kuvillaan tai luokittelee ympäristönsä ilmiöitä (Rusanen 2009: 52). Tässä iässä lapset kertovat mielellään omia tarinoita ja kertomuksia, joita värittää mielikuvitus ja kehittyvä huumorintaju. Neljävuotias lapsi eläekin ensimmäistä selvää luovuuskauttaan johon kuuluvat oleellisesti lasten omat tarinat ja sadut (Arajärvi 1988: 25).

Toisena osa-alueena Turjan mallissa mainitaan vaikutuspiiri (Turja 2011: 50). Vaikutuspiiriin voi kattaa henkilökohtaisen, lasten keskinäisen, lasten ja aikuisten välisen sekä laajemman yhteisön väliseen. Päivittäin neljävuotiaalla lapsella tulisi olla mahdollisuus osallistua omiin valintoihin, lasten keskinäisiin sekä aikuisten ja lasten välisiin tapahtumiin ja saada niistä hyviä kokemuksia osallisuuden tunteesta. Laajempaan yhteisöön vaikuttaminen on myös jo neljävuotiaan lapsen kohdalla mahdollista. Tämä vaatii kuitenkin aikuisen apua ja halua, jotta lapset saavat mahdollisuuden osallistua ja

kokemuksia laajempaan yhteisöön vaikuttamisesta. Vaikuttamisen mahdollisuuksien paikkoja tulee lapsille tarjota monessa muodossa. Neljävuotiaat kykenevät puheen lisäksi ilmaisemaan mielipiteitään myös piirtämällä, maalaamalla ja monella tapaa käsillä tehden. Tässä iässä sorminäppäryys ja silmän ja käden yhteistyö ovat myös kehittyneet. Neljävuotiaan käden taidot ovat hyvät ja hän kykenee ilmaisemaan itseään monenlaisen käsillä tekemisen kautta ja nauttii siitä. Neljävuotiaalla on jo hyvä kynäote ja hän osaa kopioida yksinkertaisia muotoja kuten ristin ja ympyrän pyydettäessä. Lapsi osaa piirtää ihmisen, jolla on pää, jalat, keskivartalo ja usein myös kädet ja sormet sekä osaa piirtää tunnistettavan talon pyydettäessä tai spontaanisti. (Sheridan 1988: 55–58.) Lapsi tuntee usein neljävuotiaana jo päävärit. Lapsen piirroksissa on entistä enemmän yksityiskohtia. Hän alkaa ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä ja luokitella asioita niiden samanlaisuuden tai erilaisuuden mukaan. Lapselle on usein tärkeää se, että hän saa aikaiseksi kunnon jälkeä, hän haluaa ihailia ja näyttää toisillekin kättensä töitä. (Nelosviesti 2012.) Tässä iässä lapset lisäävät myös entistä enemmän yksityiskohtia piirroksiinsa ja pyrkivät täsmällisempään tilalliseen kuvaamiseen. He kiinnittävät enemmän huomiota taideteokseen kokonaisuutena tai useisiin sen osatekijöihin. Lapset nauttivat myös sosiaalisesta vuorovaikutuksesta työskentelytilanteissa ja huumorista. (Rusanen 2009: 52.)

Turjan mallissa kolmas osa-alue kuvaa ajallista ulottuvuutta (Turja 2011: 50). Neljävuotias saa päivähoidossa pääasiallisesti vaikuttaa ajallisesti lyhytkestoisiin asioihin, esimerkiksi minkä leikin juuri nyt valitsee kertaluontoisesti. Lapsilla on jo tässä ikävaiheessa valmiuksia ja heille tulisi antaa mahdollisuuksia ajallisesti pitkäkestoisemmasta vaikuttamisesta ja osallisuudentunteesta. Lapsi saattaa tässä iässä jo muistaa useamman kuukauden tai vuodenkin takaisia tapahtumia. Hän kykenee usein hahmottamaan, että yksi päivä koostuu eri vaiheista: aamusta, päivästä, illasta ja yöstä. (Nelosviesti 2012.) Puheen ja ajattelun kehittyttyä neljävuotiaat kykenevätkin enenevässä määrin kertomaan menneitä ja nykyhetken tapahtumista ja suuntaamaan jo ajatuksiaan tulevaan. Tässä ikävaiheessa lapset kykenevät jo ilmaisemaan mielipiteitään ja osallistumaan toiminnan suunnitteluun aikuisen avustuksella. Lasten tulisikin saada kokemuksia ja mahdollisuuksia vaikuttaa aikuisten avulla esimerkiksi tulevaan toimintaan, hankittaviin tarvikkeisiin tai vaikka päiväkodissa tarjottaviin aamupaloihin.

Turjan mallin neljäs ulottuvuus kuvaa toimintaprosessia, jossa ideoidaan, suunnitellaan, tehdään päätöksiä, toimitaan ja arvioidaan (Turja 2011: 51). Neljävuotiaalla on jo

hyvät valmiudet olla aikuisen avustuksella mukana kaikissa toimintaprosessin vaiheissa.

6.2 Aikuisen rooli lasten osallisuuden toteutumisessa

Lasten osallisuuden toteutuminen vaatii aikuiselta taitoa kuunnella, mitä lapsella on sanottavana. Osallistavassa ja vastavuoroisessa toiminnassa vaaditaan käytännössä aikuiselta tarkkaa kuuntelua ja katsomista sekä ”herkkien tuntosarvien kasvattamista ja yhteispohdintaa sekä uskallusta heittäytyä lasten kanssa matkaan, toimimaan yhdessä lasten kanssa”. (Karlsson 2003: 8–9.) Lapsille on tärkeää saada konkreettisia kokemuksia kuulluksi tulemisesta ja vaikuttamisesta heille itselleen läheisistä asioista (Turja 2011: 47). Osallisuudesta syntyy lapselle kokemus aktiiviseksi, osallistuvaksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi kasvamisesta. Osallisuudessa opitaan myös toisen kunnioittamista ja saadaan eväitä yhteisöllisyyteen (Kalliomaa 2005: 3). Hankkeen toteutuminen päiväkotit Otsonpesässä tarjoaakin siihen osallistuville lapsille arvokkaan mahdollisuuden kokea itsensä tärkeäksi ja saada kokemus omasta ja muiden lasten vaikutusmahdollisuuksista.

Merja Koivula puhuu omassa väitöstutkimuksessaan yhteisöllisyydestä ja yhteisöllisistä oppimisesta päiväkodissa (Koivula 2010). Hänen tutkimuksessaan yhteisöllisyyden kehittymistä edesauttoivat neljä päätekijää: ystävyysuhteet, yhteinen toiminta, korkealaatuinen vuorovaikutus ja yhteenkuuluvuuden tunne (Koivula 2010: 111). Päiväkotit Otsonpesässä tapahtuvan hankkeen kautta on mahdollisuus lujittaa yhteisöllisyyttä juuri toimimalla yhdessä jo vanhastaan hyvien ystävysten kesken. Hankkeen aikana on myös mahdollista kiinnittää erityistä huomiota korkealaatuiseen vuorovaikutukseen niin lasten kuin lasten ja aikuisten kesken. Hanke edesauttaa myös sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tarvittavien taitojen kehittymistä. Ystävyysuhteissa kun opitaan suuri osa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tarvittavista taidoista esimerkiksi tunteiden ilmaisusta ja säätelystä sekä yhteistoiminnan alkeista (Poikkeus 1995: 122).

Lapsen identiteetti muokkautuu monin tavoin. Onkin tärkeää kutsua lapsia vuorovaikutukseen ja tarjota heille paikkaa osallistua erilaisiin toimintoihin. Erittäin merkityksellistä on se, miten aikuinen asemoi ja kutsuu lapsen erilaisiin toiminnallisiin suhteisiin itsensä ja toisten lasten kanssa. Identiteetin rakentumisessa on kyse suhteista toisiin ihmisiin, mukana olemisesta ja sosiaalisesta poissulkemisesta. (Mäkinen 2011: 106.) Aikuisella

onkin suurin vastuu varmistaa kaikkien lasten osallisuus ja laadukas vuorovaikutus hankkeen aikana.

6.3 Hankkeessa käytettävät osallisuuden mahdollistavat menetelmät ja pedagogiset ratkaisut

Hankkeen suunnittelin pedagogisesti toteutettavaksi Turjan Lasten osallisuuden mallin mukaan. Siinä lasten kanssa yhdessä ensin ideoidaan, suunnitellaan ja tehdään päätöksiä kyseessä olevasta asiasta. Tässä hankkeessa käsiteltävänä asiana olivat tälle lapsiryhmälle mieluisat asiat päiväkotipäivän aikana. Huomioitavaa oli myös tieto-osallisuus. Aikuisen vastuulla on kertoa lapsille riittävä tieto kulloinkin kyseessä olevasta asiasta ja varmistaa siten jokaisen lapsen osallisuus. Tässä hankkeessa tieto-osallisuus varmistui tukikysymysten muodossa, jotka olen esitellyt toteutuksen yhteydessä (Alakappale 7.2)..

Osallisuuden moniulotteisen mallin mukaan toteutusvaiheessa viedään yhteiset päätökset käytännön toiminnan tasolle. Tässä hankkeessa tavoitteena oli lasten kanssa tuottaa tietoa heille mieluisista asioista päiväkotipäivän aikana piirtäen, saduttaen, runottaen, tarinoita kertoen sekä valokuvien avulla.

Sadutus valikoitui menetelmäksi, koska tarinat korostavat lasten toiminnan motiiveja, tunnesuhtautumista asioihin, toiveita ja omia muistoja. Ne vahvistavat lasten tunnetta toimijuudesta henkilöinä, joilla on pyrkimyksiä ja joiden henkilökohtaiset kokemukset ovat kertomisen arvoisia. (Munter 1995: 82.) Sadutus oli myös menetelmänä tuttu hankkeeseen osallistuville lapsille.

Sadutus on menetelmä, jonka perusideana on että, aikuinen, vanhempi tai ystävä sanoo lapselle, lapsiryhmälle tai aikuiselle: ” Kerro minulle satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kun sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.” (Karlsson, 2003: 116.)

Runotus taas on Otsonpesässä lasten kanssa kehitetty toimintatapa, jossa aikuinen yhdessä lasten kanssa kirjaa ylös jostain aiheesta mieleen tulevia sanoja, joista syntyy runo. Neljävuotias lapsi kykenee jo ilmaisemaan itseään puhumalla, hän on kiinnostunut saduista sekä tarinoista ja kertoo niitä mielellään.

Piirtäminen ja kuvallinen työskentely valikoitui menetelmäksi, koska luovan prosessin virittelyvaiheeseen kuuluvat elämykset, jotka synnyttävät moniaistisia mielikuvia ja koskettavat lapsen tunnemaailmaa. Lasten omat mielikuvat ovat välttämättömiä aineksia kuvallisessa työskentelyssä. Kuitenkaan lapsen mielikuvitus ja mielikuvat eivät synny tyhjästä vaan ne syntyvät todellisuudesta tehtyjen havaintojen pohjalta. Kuvitellessaan lapsi työstää omia havainto- ja mielikuva-aineksia tehden töissään niiden moninaisuutta näkyväksi. Lapsen piirtäessä näkyvät hänen kokemuksensa ja hän jäsentää havaintojaan ympäröivästä maailmasta sekä tunnistaa omia tunteitaan ja ajatuksiaan. Kuvallinen ilmaisu auttaa myös lapsen kommunikaatiotaitojen kehittymisessä. (Rusanen 2009: 49–50.)

Valokuvaus valikoitui yhdeksi menetelmäksi, koska sillä on helppoa tallentaa tunnelmia ja tilanteita luotettavasti. Lisäksi valokuvaa voi jälkikäteen tarkastella ja sen pariin voi palata kerrasta toiseen.

7 Hankkeen toteutus

7.1 Ideointi, suunnittelu ja päätöksenteko

Ensimmäisen toteutuskerran tavoitteenani oli kertoa lapsille toteutettavasta hankkeesta, käytettävissä olevista materiaaleista ja menetelmistä sekä ajallisista ja tilaresursseista eli jakaa lapsille riittävästi tieto-osallisuutta. Ensimmäisen tapaamiskerran tavoitteenani oli myös yhdessä lasten kanssa ideoida, suunnitella ja tehdä päätöksiä siitä, mitä tehdään ja millä käytettävissä olevilla menetelmillä.

Hanketapaamisen ensimmäisellä kerralla mukana oli päiväkodin lapsista seitsemän. Yhteinen kokoukseksi nimetty hetki alkoi minun johdollani. Kerroin lapsille suunnitelmiin mukaan, että päiväkodin aikuiset kirjoittavat kirjan siitä, mitä Otsonpesässä tehdään. Tuohon kyseiseen kirjan kirjoittamiseen haluttaisiin saada mukaan tietoa siitä, mikä lapsille on tärkeää päiväkotipäivän aikana.

Alkualustuksen jälkeen esittelin lapsille käytettävissä olevia kyniä, papereita ja kameran. Lisäksi kerroin lapsille, että mukavista asioista päiväkotipäivän aikana voi myös kertoa satujen, tarinoiden sekä runojen avulla, jotka kirjoitan muistiin. Lasten kanssa

sovimme myös yhteisistä pelisäännöistä, joiden avulla varmistetaan, että kaikkien hankkeeseen osallistuvien on mahdollista kertoa oma mielipiteensä asiasta. Näitä pelisääntöjä olivat oman puheenvuoron odottaminen ja toisen puheenvuoron kunnioittaminen.

Lapset olivat alusta asti kovasti innoissaan ja halusivat kertoa mielipiteensä mukavista asioista päiväkodissa, he suorastaan pursusivat intoa päästä kertomaan oman mielipiteensä. Motivaatiota lisäsi silminnähdessä myös se, että kaikki halusivat piirtää uusilla hankkeeseen hankituilla kynillä. Lapsilta tuli runsaasti ideoita, konkreettisia ehdotuksia ja piirustusten aiheita. Ehdotusten pohjalta päätimme, että jokainen saa piirtää mieluisista asioista päiväkodissa ja kertoa satuja ja tarinoita sekä ehdotuksia siitä, mitä päiväkotiin tarvittaisiin lisää. Yhdessä sovimme myös, että teen lasten tuotoksista ja heistä ottamistaan valokuvista kirjan, joka kertoo heidän unelmiensa päiväkotipäivästä. Kirjaan tulisi myös lasten valokuvia leikeistä ja tekemisestä, joka ovat heille tärkeitä ja merkityksellisiä päiväkotipäivän aikana. Alkuperäisestä suunnitelmastani poiketen päätimme yhdessä lasten kanssa ryhtyä heti ensimmäisellä kerralla varsinaiseen toimintaan eli piirtämään ja kertomaan tarinoita. Ideointi-, suunnittelu- ja päätöksentekovaiheesta oli poissa yksi lapsista, joka liittyi joukkoomme toimeenpanovaiheessa.

7.2 Toimeenpano

Toimeenpano-osuuden aikana tarkoituksenamme oli tuottaa tietoa lapsille tärkeistä asioista päiväkotipäivän aikana käytettävissä olevilla menetelmillä. Toiminta alkoi, kuten jo edellä totesin, poikkeuksellisesti ensimmäisen tapaamiskerran aikana. Varsinaisen toiminnan alettua kaikki lapset saivat kynät ja jokainen sai valita mieleisensä piirustuspaperin. Ryhmään liittyi tuossa vaiheessa kahdeksas lapsi, päiväkotiin hieman myöhässä tullut poika. Kerroin hänelle, mitä olimme porukalla tekemässä ja minkälaisista yhteisistä säännöistä sovimme. Kaikki lapset olivat innokkaasti mukana ja piirsivät jo ensimmäisellä kerralla useamman piirustuksen. Jokainen lapsi sai myös kertoa piirustuksestaan. Kaikki lasten tarinat kirjoitin sanatarkasti ylös. Ensimmäinen aamupäivätuokio kului nopeasti. Yhteiseen toimintaan käytimme aikaa koko ennalta varatun kaksi tuntia. Lapsilla oli aamupäivän aikana mahdollisuus mennä oman halunsa mukaan, piirrettyään riittävästi, välillä vapaasti leikkeihin. Lapset saivat myös vastaavasti tulla leikeistään takaisin piirtämään ja kertomaan ajatuksiaan. Ensimmäisen aamupäivän aikana valokuvasin lasten leikkejä ja kirjoitin muistiin heidän kertomuksiaan leikeistä.

Toisen toimintatuokiomme tavoitteena oli jatkaa edellisen yhteisen suunnitelman pohjalta toimintaa. Toinen toimintatuokiomme käynnistyi suoraan tekemisen merkeissä. Lapset kokoontuivat mielellään ”lasten kokoukseen”. He valitsivat omat nimikoidut kynänsä, mieleisen paperin ja ryhtyivät piirtämään. Heille oli selvää, mitä tehdä ja miten toimia. Toisen toiminta-aamupäivän aikana valmistui lisää piirustuksia, tarinoita ja lasten mielipiteitä mukavasta päiväkotipäivästä.

Toimintakertoja varten olin kirjoittanut ylös tukikysymyksiä. Noiden tukikysymysten avulla tarkoitukseni oli jakaa lapsille tieto-osallisuutta ja auttaa heitä ilmaisemaan mielipiteensä heille tärkeistä asioista päiväkodissa. Tieto-osallisuus on Lasten moniulotteisen mallin mukaan tärkeää. Lapsilla on oltava riittävä tieto yhteisön toiminnan tavoitteista, sen elämää säätelevistä asioista, omasta roolistaan siinä sekä yhteiseen käyttöön hankituista välineistä ja materiaaleista tai muista toimintamahdollisuuksista (Turja 2011: 51). Tukikysymyksiä oli seuraavanlaisia: Millainen on mukava päiväkotipiirustuspäivä? Mitä päiväkodissa voi tehdä sisällä/ulkona? Miten päiväkodissa voi liikkua, tutkia, kokea taidetta ja leikkiä? Mitä päiväkodissa olisi mukava tehdä aamulla, päivällä, lepoaikaan, iltapäivällä? Millaisia ruokia aamupalalla, lounaalla ja välipalalla olisi hyvä tarjoilla? Mitä päiväkodista puuttuu?

7.3 Arviointi

Ensimmäisen arviointikerran tavoitteena oli käydä yhdessä lasten kanssa läpi piirustukset ja tarinat sekä katsoa kameran ruudulta otetut valokuvat. Ensimmäisellä arviointikerralla lasten kanssa kävimmekin yhdessä läpi tarinat ja piirustukset. Luin jokaisen kerrotun tarinan ääneen ja sitä sai vielä halutessaan muuttaa. Kukaan lapsista ei tehnyt muutoksia kertomaansa enää arviointivaiheessa. Ensimmäisellä arviointikerralla lasten kanssa yhteisesti puhuimme vielä siitä, että kokoan kirjan valokuvista, tarinoista, piirustuksista ja mielipiteistä. Kirjan valmistuttua luen sen lapsille ja he saavat kertoa siitä oman mielipiteensä

Toisen arviointikerran tavoitteeni oli esitellä lapsille valmis Unelmieni päiväkotipiirustuspäivä -kirja ja keskustella siitä yhteisesti. Kaikki hankkeeseen osallistuneet lapset olivat mukana, kun luin valmiin kuvakirja ensimmäisen kerran. Lapset olivat innoissaan kirjasta ja selvästi ylpeitä erityisesti omasta henkilökohtaisesta kuva-aukeamastaan. Lapset muistelivat kuvien kautta omia leikkejään päiväkodissa. Lapset tunnistivat kirjan tari-

noista ja tieto-osuuksista tarkasti omat kertomuksensa ja mielipiteensä. Kaikki lapset olivat edelleen tyytyväisiä tarinoihinsa, valokuviin, piirustuksiinsa ja mielipiteisiinsä.

7.4 Unelmieni päiväkotipäivä -kirja

Osallisuushankkeen yhteenvetona syntyi Unelmieni päiväkotipäivä -kirja. Kirja syntyi lasten kertomien satujen, tarinoiden ja ajatusten pohjalta. Kirjassa käytin myös lasten hankkeen aikana tekemiä piirustuksia sekä heidän leikeistään ja puuhistaan otettuja valokuvia. Sadut, tarinat ja ajatukset kirjasin sanatarkasti sadutusmenetelmän mukaan. Sadutusvaiheessa osaan tarinoista annoin valmiin aiheen tai käytin apuna tukikysymyksiä. Lasten tekemistä piirustuksista kirjaan valikoitui yksi tai kaksi lapsen ensimmäisistä töistä.

Kirjan kooksi valitsin paperikoon A3, jolloin pienimmätkin yksityiskohdat tulivat näkyviin. Kirja alkaa valokuvilla, jotka on otettu hankkeen ensimmäisellä kokoontumiskerralla. Kirjan alkupuolella on myös esitelty lasten omia ajatuksia varhaiskasvatuksen keskeisistä sisältöalueista. Leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ovat lapselle ominaisia tapoja ajatella ja toimia (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 20). Lapsilta tuli paljon hyviä mielipiteitä liittyen liikkumiseen, taiteelliseen kokemiseen ja tutkimiseen päiväkodissa.

Liikkua voi päiväkodissa kävelemällä, juoksemalla, jumppaamalla ja harjoittelu-jumpassa (Tyttö 4 vuotta).

Köydenveto

Tarvitaan yksi köysi ja sitten toinen joukko ja sitten toinen joukko ja kumpi joukko menee maahan niin toinen voittaa (Poika 4 vuotta).

Taide on laulamista, maalaamista, piirtämistä ja tanssia (Hankkeeseen osallistuneet lapset).

Tutkiminen on päiväkodissa sitä, että voi kurkistella joka paikkaan ja siitä oppii. Ja sitten voi tutkia ja etsiä pieniä leluja. Ja löytää roskia lattialta. Tutkia voi myös suurennuslasilla ja kaukoputkella. Ja sitten voi tutkia ja etsiä kadonneita leluja lumen alta. (Hankkeeseen osallistuneet lapset.)

Kaikilla hankkeeseen osallistuneilla lapsilla on kirjassa oma aukeama. Jokaisen lapsen osallisuus, ääni ja tasavertaisuus ovat yhteisen tuotoksen teossa keskeistä. Kirjan sivumäärän jaoin tasapuolisesti lasten kesken. Omilla aukeamillaan kirjassa lapset tuovat esiin leikin ja kavereiden tärkeyden heille päiväkodissa.

Leikki on leikkimistä, autoleikkiä, hamahelmiä, lohikäärme-, prinsessa-, taika- ja kotileikkiä. Leikki on leikkiä, leikkiä leikitään lasten kanssa. Äidit voi leikkiä, isätkin leikkii ja lapset leikkii. Aikuiset olisivat leikissä hyviä kuninkaita ja kuningattaria (Hankkeeseen osallistuneet lapset).

Parhaita leikkejä on perhos-, prinsessa- ja lohikäärmeleikit. Päiväkodissa tarvitaan roolivaatteita. Kaikki aikuiset on kivoja ja ne voi leikkiä (Tyttö 4vuotta).

Kivaa on leikkiä ritaria. Siinä pitää nappaa kaloja. Leikissä tarvitaan köyttä ja pitkää viivaa, ei muuta (Poika 4 vuotta).

Piirtäminen ja retket sekä erilaiset tapahtumat ovat lapsille mieluisia.

Parasta päiväkodissa on piirtää, leikkiä legoilla ja autoilla ja ei muuta. Ja metsäretket on kivoja ja tonttujen yö (Poika 4 vuotta).

Köydenveto vois olla kivaa päiväkodissa ja vois askarrella lisää sydämiä, joita on jo tehty (Poika 4 vuotta).

Viimeisellä sivulla kirjassa on lasten ajatuksia päivärytmistä päiväkodissa.

Aamulla päiväkodissa vois leikkiä prinsessaa ja kotileikkiä. aamupalalla kaikki ruuat on hyviä. Hapankorput, murot, suklaamannapuuro ja suklaamurot (Tyttö 4 vuotta).

Sitte ku herätään tornileikki on kivaa. Ja kivaa on leikkiä autoilla ja legoilla. Ja hamahelmiä on kiva tehdä pöydässä. Sisälle päiväkotiin tarvittais lisää pieniä autoja ja tekokorviksia. (Hankkeeseen osallistuneet lapset.)

Kirjan varsinaisessa kokoamistyössä lapset eivät olleet mukana. Tietotekniikka mahdollisti kuvien ja tekstien yhdistämisen kirjaksi. Kirjan painamisen ja sidontatyön teetin ulkopuolisella taholla. Kirjaa on yksi kappale ja se palautuu opinnäytetyön arviointiprosessin jälkeen päiväkoti Otsonpesään. Kirja on Otsonpesässä kaikkien lasten ja aikuisten luettavissa. Jokainen hankkeeseen osallistunut lapsi saa myös muistoksi omaan kasvunkansioonsa tulostetut versiot Unelmieni päiväkotipäivä -kirjasta.

8 Hankkeen hyödyntäminen

Unelmieni päiväkotipäivä -hanke järjestettiin, jotta hankkeeseen osallistuneet Otsonpesän neljävuotiaat lapset saisivat mahdollisuuden olla osallisena päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyössä. Hankkeen yhteenvedosta ja toimintaprosessin aikana tehdyistä havainnoista voi selvästi nähdä leikin merkityksen lapsille. Kaikille hankkeeseen osallistuneille lapsille tärkeintä päiväkodissa tuntui olevan leikki ja leikkikaverit. Leikin merkitys ilmenee jokaisen lapsen tarinoissa ja piirustuksissa. Hanketapaa-

misten aikana kaikki lapset löysivät helposti leikkejä, joita halusivat esitellä valokuvissaan. Mieluisia leikkejä löytyi roolileikeistä, auto- ja rakenteluleikeistä sekä peleistä. Leikkeihin kaivattiin erityisesti roolivaatteita, autoja ja materiaaleja, joita voi rakentaa majoja. Lapset pitivät myös leikkikavereita tärkeinä. Aikuisten rooli leikeissä ei lasten mielestä ollut keskeistä. Lasten mielestä aikuisten ei tarvitse leikkiä, he voivat leikkiä.

Leikin merkitys lapselle on erittäin suuri. Päiväkotien toiminnassa sille tulee varata riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia toteutua. Leikin avulla lapsi oppii ja kehittyy luontaisella tavalla. Aikuisten tehtävänä päiväkodissa on turvata lasten leikille mahdollisuus toteutua. Ilman sitä, että aikuisetkin näkevät leikin arvokkaana, leikin asema päiväkotipäivän aikana ei ole riittävä. Aikuisten on myös hyvä muistaa, että hekin voivat leikkiä.

Lapset toivat hankkeen aikana esille myös sen, että piirtäminen on heille mieluisaa puuhaa. Piirtämiseen, maalaamiseen, askarteluun ja monenlaiseen käsillä tekemiseen pitäisikin päiväkodissa tarjota lapsille mahdollisuuksia niin ohjatusti kuin lapsen oman innostuksen ja ideoinnin mukaan. Tarvittavat välineet kuten kynät, väriliidut, tussit ja paperit tulisivat olla päiväkodissa helposti lasten saatavilla.

Lasten innokkuus ja suuri ideoiden määrä hankkeen aikana oli huomionarvoista. Päiväkodin toiminnassa onkin tärkeää antaa lapsille mahdollisuuksia olla mukana toimintaa ideoitaessa, suunniteltaessa ja toteutettaessa. Lasten ajatukset ovat tuoreita ja oivaltavia. On myös tärkeää muistaa ottaa lapset mukaan arviointiin.

Päiväkodissa pitäisi järjestää lapsille mahdollisuuksia olla mukana erilaisissa toimintahankkeissa. Nuo hankkeet voisivat olla ajalliselta kestoaltaan eripituisia ja aiheiltaan monenlaisia. Niissä tulisi ottaa huomioon lapsen ikä ja heidän kiinnostuksenkohteensa.

Hankkeessa mukanaolo antoi arvokasta kokemusta siihen osallistuneille. Kaikki lapset saivat osallisuuden kokemuksia olemalla mukana, tekemällä ehdotuksia ja toimimalla. Kokemuksiin on myös mahdollista palata katselemalla toiminnan tuotoksena syntynyttä Unelmieni päiväkotipäivä -kirjaa. Hanke herätti kiinnostusta myös muiden päiväkodin lasten keskuudessa. Erityisesti yhteistoiminnan tuotoksena syntynyttä kirjaa on katseltu mielenkiinnolla. Tämän kokemuksen valossa voin sanoa, että on tärkeää antaa myös muille päiväkodin lapsille samankaltaisia arvokkaita kokemuksia omasta osallisuudestaan.

9 Arviointi

Monimuotoisen opinnäytetyön arvioinnin keskeisiä asioita ovat idea, työlle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ja tuotoksen sisällön ja ulkoasun soveltuvuus kohderyhmälle (Vilka – Airaksinen, 2003: 161). Tämän opinnäytetyön tavoite on mahdollistaa lasten osallisuus päiväkodissa käynnissä olevan yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyössä. Tavoitteeseen pääsemiseksi päiväkodin neljävuotiaille lapsille järjestettiin Unelmieni päiväkotipäivä -hanke. Hanke rakennettiin Leena Turjan Lasten osallisuuden moniulotteisen mallin mukaan. Hankkeen aikana yhdessä lasten kanssa tuotettiin tietoa heille tärkeistä asioista päiväkotipäivän aikana. Hankkeen aikana menetelminä käytetään sadutusta, piirtämistä ja valokuvausta. Toimintaprosessin aikana syntyneistä saduista, tarinoista, valokuvista ja piirustuksista syntyy Unelmieni päiväkotipäivä -kirja. Arvioitaessa hankkeen toteutusta ja lasten osallisuuden toteutumista on tärkeää pitää mielessä, että tässä työssä kohderyhmänä ovat pienet neljävuotiaat lapset.

9.1 Hankkeen ja opinnäytetyön arviointi lasten osallisuuden moniulotteiseen malliin peilaten

Opinnäytetyöni rakensin lasten osallisuuden moniulotteisen mallin mukaan. Mallissa lasten osallisuutta tarkastellaan neljän tason kautta. Opinnäytetyössäni osallisuusmalli toimi myös työni arviointiperustana. Ensimmäinen osallisuusmallin tasoista kuvaa lasten valtaistumisen astetta. Tässä hankkeessa lapset pääsivät korkeimmalle valtaistumisen tasolle mukanaolollaan ja yhteisellä neuvottelulla hanketta ideoitaessa, suunniteltaessa ja toteutettaessa. Seitsemän kahdeksasta lapsesta oli mukana ideoimassa, suunnittelemassa ja tekemässä päätöksiä. Kaikki mukana olevat lapset toivat esille omia mielipiteitään ja neuvottelujen avulla sovimme yhteisistä ratkaisuista. Kaikki lapset tekivät hankkeen aikana myös yksilöllisiä ratkaisujaan ilmaistessaan omia mielipiteitään, piirtämällä kuvia juuri itselle mieleisistä leikeistä ja kertomalla omia tarinoitaan.

Opinnäytetyön tavoitteena oli mahdollistaa lasten osallisuus yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyössä. Moniulotteiseen osallisuusmalliin tavoitteita peilattaessa voi todeta lasten valtaistumisen asteen nousseen tämän opinnäytetyön kautta mielipiteen ilmaisemisen ja kuulluksi tulemisen tasolle. Korkeammalle valtaistumisen asteelle pääsemiseksi lasten ja aikuisten välisissä neuvotteluissa tarvittaisiin lasten mukanaoloa myös varsinaisen uudistetun varhaiskasvatussuunnitelman työstövaihees-

sa. Tämä varsinainen kehitysvaihe on kuitenkin tulossa huhti- toukokuun 2013 aikana, eikä lasten osallisuus siinä ole tämän opinnäytetyön yhteydessä mahdollista.

Toisena ulottuvuutena tässä työssä käytettävässä moniulotteisessa osallisuusmallissa on aiheen vaikutuspiiri. Hankkeen ja opinnäytetyön osalta lapset pääsivät vaikuttamaan henkilökohtaisen, lasten keskinäisen sekä aikuisten ja lasten väliseen toimintaan. Hankkeen avulla saatua lasten ääntä tullaan hyödyntämään varsinaisessa Otsonpesän varhaiskasvatussuunnitelman uudistustyössä. Lasten ääni pääsee vaikuttamaan laajempaan kokonaisuuteen.

Kolmas mallin taso kuvaa ajallista ulottuvuutta. Ajallisesti hankkeen avulla mahdollistui lasten osallisuus kertaluontoisesti, mutta myös vaikutuksiltaan kauaskantoisesti. Opinnäytetyö hanketoteutuksineen ja lasten äänenä varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyön tukena mahdollistuu lasten osallisuus pitemmällä aikajänteellä. Lasten mielipiteet, toiveet ja ajatukset koskien päiväkotipäivää on tarkoitettu hyödynnettäväksi kehitettäessä Otsonpesän varhaiskasvatussuunnitelmaa. Otsonpesän varhaiskasvatussuunnitelma antaa raamit päiväkodissa tehtävälle varhaiskasvatustyölle. Näin ollen lapset ovat hankkeen ja opinnäytetyön kautta osallisia pitkään ajallisesti vaikuttavassa toiminnassa.

Neljäs mallin taso tulee konkreettiseksi toimintaprosessissa. Hanketta toteutettaessa lasten osallisuus toimintaprosessissa oli keskeinen tavoite. Hankkeeseen osallistuneet lapset, yhtä lukuun ottamatta, pääsivät mukaan ideoimaan, suunnittelemaan, tekemään päätöksiä ja kaikki lapset pääsivät toimimaan ja arvioimaan. Yhteisen toiminnan kautta lapset saivat arvokasta kokemusta oman mielipiteen ilmaisemisesta, yhteisistä neuvotteluista ja mahdollisuuden olla mukana arvioimassa yhteistä toimintaa. Lapset saivat myös hankkeen aikana tietoa käytettävissä olevista materiaali- ja tilaresursseista.

9.2 Toiminnan arviointi

Hankkeeseen mukaan kutsutut kahdeksan neljävuotiasta Otsonpesän lasta saivat kaikki huoltajiltaan luvan osallistua toteutukseen. Lapset olivat myös itse halukkaista osallistumaan hankkeeseen. Hanke suunniteltiin toteutettavaksi viitenä yhteisenä tapaamiskertana. Koska suunnitelmat muuttuivat ensimmäisen tapaamiskerran aikana, niistä toteutuikin ainoastaan neljä.

Ensimmäisellä kokoontumiskerralla pääsimme työskentelyssä hyvin alkuun. Vuorovaikutus lasten kesken oli helppoa ja sovitusta säännöistä oli helppo pitää kiinni. Tämä johtui varmasti siitä, että lapset toimivat tutussa ryhmässä. Ohjaajana minun oli myös helppoa saada luotua lapsiin toimiva vuorovaikutussuhde, koska kaikki lapset ovat ennestään tuttuja. Käytettävissä olevien materiaalien ja menetelmien esittelyn jälkeen siirryimme nopealla tahdilla ideointivaiheeseen. Lapsilla oli paljon omia ideoita, varsinkin piirtämisen ja tarinoinnin suhteen. Ajan puutteen vuoksi runotus jäi suunnitelmiamme ulkopuolelle. Runotusta ei myöskään ollut lasten ideoissa ja suunnitelmissa mukana. Omista etukäteissuunnitelmista poiketen päätimme jo ensimmäisellä kerralla ryhtyä varsinaiseen toimintaan. Lapset pääsivät heti suunnitelmien ja päätöksenteon jälkeen piirtämään haluamiaan kuvia heille tärkeistä asioista päiväkodissa. Tämä suunnitelmistani poikkeaminen oli tärkeää ja edisti lasten osallisuutta hankkeessa lisäämällä heidän vaikutusmahdollisuuksiaan toimintaprosessissa. Ensimmäisellä tapaamiskerralla yhteisestä aloituksesta myöhästyi yksi lapsista ja hän ei ollut mukana yhteisessä ideointi-, suunnittelu- ja päätöksentekovaiheessa. Hän pääsi kuitenkin mukaan heti ensimmäiseen toteutusvaiheeseen.

Toisen tapaamiskerran aikana lapset piirsivät lisää ja jokainen kertoi omasta tuotoksestaan. Lapsilla oli suuri halu päästä kertomaan oma mielipiteensä ja tarinansa. Tässä vaiheessa minulla olikin suuri työ saada kirjoitettua muistiin kaikki lapsilta tullut informaatio. Tilannetta olisi varmasti helpottanut, jos lapsiryhmä olisi ollut pienempi tai aikuisia olisi ollut useampi kirjaamassa ylös lasten sanomisia. Kaiken kaikkiaan kaksi ensimmäistä varsinaista toimintakertaa olivat erittäin onnistuneita ja innostavia. Onnistunutta toteutusvaihetta edesauttoi myös varmasti se, että muut päiväkodin lapset olivat hanketapaamisten aikana ulkoleikeissä ja vain projektin osalliset olivat sisällä. Tällä järjestelyllä korostui hankkeen merkitys ja erityisyys. Toimintatuokiot olivat ajallisesti pitkiä, koska niihin käytettiin kokonaan varatut kaksi tuntia. Liian pitkäkestoinen työskentely pöydän ääressä olisi varmasti latistanut innostusta, ja siksi lapset saivatkin välillä mennä omavalintaisiin leikkeihin ja palata halutessaan tekemistensä pariin. Tämä ratkaisu oli varmasti lasten kannalta mielekäs.

Toimintavaiheessa käytetyt menetelmät sadutus ja piirtäminen toimivat hyvin. Sadutuksen avulla lapset saivat itse kuljettaa tarinaa haluamaansa suuntaan. Sadutus oli myös menetelmänä kaikille lapsille tuttu, joten sen avulla oli luontevaa kerätä lapsilta ajatuksia. Piirtäminen toimi myös menetelmänä hyvin ja se oli myös kaikille lapsille ennestään tuttua. Piirtämällä jokainen lapsi sai ilmaista itseään ja omia mielikuviaan.

Kolmas ja neljäs hanketapaaminen oli varattu arviointia varten ja ne olivat ajallisesti ensimmäisiä kertoja huomattavasti lyhyempiä. Arvioinnin aikana lapset eivät halunneet tehdä muutosehdotuksia tarinoihinsa ja he kertoivat olevansa tyytyväisiä kirjaan. Minun olisikin pitänyt valmistautua arviointiosuuteen toisella tavalla. Arviointiosuuden aikana lapset olisivat varmasti hyötäneet tarkentavista kysymyksistä liittyen yhteiseen työskentelyymme, valmiiseen kirjaan ja heidän mielipiteisiin päiväkotipäivästään. Tarkentavilla kysymyksillä olisin auttanut lapsia arvioinnissa antaen heille tieto-osallisuutta.

Kokonaisuudessaan lapset toimivat hankkeen aikana aktiivisesti. Erityisesti ideointi-, suunnittelu- ja toteutusvaiheessa lapset olivat innokkaasti mukana. Ainoastaan arviointaessa tuotoksia ja valmista kirjaa lapset ottivat passiivisemmän roolin. Tämä saattaa johtua siitä, että nelivuotiailla lapsilla ei juuri ole vielä kokemuksia varsinaisesta arvioinnista ja he tarvitsisivat enemmän aikuisen ohjausta arviointivaiheessa, kuten edellisessä kappaleessa totesin.

9.3 Eettisyys

Opinnäytetyötäni varten en tarvinnut päiväkotia Otsonpesältä varsinaista tutkimuslupaa. Opinnäytetyö lähti päiväkodin tarpeesta ja päiväkodin vastuuhenkilöt ovat ilmaisseet suostumuksensa opinnäytetyön tekemiseen Otsonpesässä. Olin antanut kaikille hankkeeseen osallistuneiden lasten vanhemmille infokirjeen ja he allekirjoittivat lupalapun ennen varsinaisen toiminnan alkua. Korostin perheille hankkeeseen osallistumisen vapaaehtoisuutta. Jokaiselta toimintaan valikoituneelta lapselta itseltään kysyin myös suostumuksen olla mukana Unelmieni päiväkotipäivä -hankkeessa. Lasten nimiä, henkilötietoja ja arkaluontoisia asioita en opinnäytetyössäni tarvinnut. Valmiissa Unelmieni päiväkotipäivä -kirjassa lapsista on valokuvia, joista heidät on helppo tunnistaa. Lisäksi kirjassa on lasten tekemissä piirustuksissa heidän etunimiään. Lasten tunnistettavuuden vuoksi en tule liittämään Unelmieni päiväkotipäivä -kirjaa opinnäytetyön yhteyteen. Kirjan liittamisestä opinnäytetyön liitteeksi kun ei hankkeeseen osallistuneille lapsille ole suoranaista hyötyä. Unelmieni päiväkotipäivä -kirja on kuitenkin opinnäytetyön arviointiprosessin ajan työni mukana. Tähän olen kysynyt ja saanut kaikilta lasten huoltajilta kirjallisen suostumuksen. Yksittäiskappaletta Unelmieni päiväkotipäivä -kirjaa tulen opinnäytetyön arvioinnin jälkeen säilyttämään päiväkotia Otsonpesän tiloissa. Kirjassa käytettyihin valokuviiin minulla on tekijänoikeus ja lasten kertomiin tarinoihin ja piirtämiin piirustuksiin on kirjallinen lupa huoltajilta.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen toiminut tasapuolisesti, lapsia kuunnellen ja heidän mielipiteitään arvostaen. Lapset ovat saaneet vaikuttaa toimintaan prosessin kaikissa vaiheissa. He ovat olleet mukana ideoimassa, toteuttaessa ja arvioimassa toimintaa. Eettisesti ja moraalisesti kestävä toiminta perustuu asiakkaan ihmisarvon ja yksilöllisyyden kunnioittamiselle sekä ammattilaisen avoimuuteen ja rehellisyyteen (Talentia 2005: 6).

Opinnäytetyön kaikissa vaiheissa olen pyrkinyt huolellisuuteen ja rehellisyyteen. Teoriatietoa olen pyrkinyt käyttämään monipuolisesti ja raportissa on pyrkinyt esittämään tarkasti käytetyt lähteet, etteivät ne sekoitu omaan tekstiini. Työssäni olen myös kertonut lukijoille rehellisesti oma asemani päiväkotin Otsonpesän lastentarhanopettajani ja sen, että kaikki hankkeeseen osallistuneet lapset, heidän perheensä ja päiväkodin toimintaympäristön ovat minulle tuttuja ennestään.

Tälle opinnäytetyölle asetettuja tavoitteita tarkasteltaessa on tärkeää muistaa, että tässä hankkeessa oli mukana vain pieni joukko päiväkodin lapsista. Muiden kuin hankkeeseen osallistuneiden päiväkodin lasten osallisuus Otsonpesän varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyön osalta jää tämän työn puitteissa toteutumatta.

10 Pohdinta

Tässä opinnäytetyössä tarkoitukseni oli mahdollistaa lasten osallisuus yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyössä. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi järjestin kahdeksalle Otsonpesän neljävuotiaalle lapselle hankkeen Unelmieni päiväkotipäivä. Hankkeen tarkoituksena oli tuottaa yhdessä lasten kanssa tietoa heille tärkeistä asioista päiväkotipäivän aikana. Toteutin hankkeen käyttäen apuna Lasten osallisuuden moniulotteista mallia Turjan mukaan. Sama malli toimi myös arviointityökaluna lasten osallisuusastetta arvioidessani.

Unelmieni päiväkotipäivä -hankkeen avulla pääsin opinnäytetyölleni asettamaan tavoitteeseen. Otsonpesän varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyötä varten lapset ilmaisivat mielipiteissään erityisesti leikin tärkeyden päiväkodissa. Leikin ja sen merkityksen tärkeyttä lapselle luontaisena tapana toimia korostetaan myös Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Leikin merkitystä, sille annettua arvoa ja mahdollisuutta

tulee siis pohtia kirjoitettaessa uudistuvaa Otsonpesän varhaiskasvatussuunnitelmaa. Uudistuvassa suunnitelmassa tulisi myös ottaa huomioon se, miten käytännön työssä annetaan lasten omille ideoille ja niiden avulla syntyvälle toiminnalle mahdollisuus toteutua. Lisäksi on kuitenkin erittäin tärkeä muistaa, ettei yksittäinen projekti tai suunnitelmiin kirjattu lause riitä lasten osallisuuden toteutumiseen, vaan lasten mukaan ottaminen ideointiin, suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin on saatava juurrutettua osaksi käytännön varhaiskasvatustyötä.

Leena Turjan Lasten osallisuuden moniulotteinen malli toimi hyvin hankkeen suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaiheessa teoreettisena tukirankana ja suunnannäyttäjänä. Samalla mallilla olisi mielekästä suunnitella ja toteuttaa yhdessä lasten kanssa monenlaisia hankkeita, jotka lisäisivät lasten osallisuutta omassa elämässään. Lapset pääsivät osalliseksi kaikissa toimintaprosessin vaiheissa aina ideoinnista arviointiin saakka. Malli antaa myös hyvän heijastuspinnan arvioida kulloisenkin hankkeen toteutumisen tasoa lasten osallisuuden näkökulmasta.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöni oli opettavainen ja innostava kokemus. Toiminta yhdessä lasten kanssa ruohonjuuritasolla oli erityisen hienoa ja palkitsevaa. Opinnäytetyön tekeminen antoi kokemuksen mahdollistaa lasten osallisuus laajempaa yhteisöä koskevaan, ajallisesti pitkäkestoiseen, toimintaprosessiin yhteisten neuvottelujen kautta. Opinnäytetyö antoi myös oivan tilaisuuden päiväkotia Otsonpesälle mahdollistaa hankkeessa mukana oleville lapsille osallisuus yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyössä.

Suuri kiitos onnistuneesta hankkeesta kuuluu mukana olleille lapsilleen sekä heidän vanhemmilleen, jotka antoivat lapsilleen luvan osallistua hankkeeseen. Käytännölläheinen toteutusmalli antoi projektiin osallistuneille lapsille kokemuksia omasta vaikuttamisesta ja osallisuudentunteesta. Päiväkotia Otsonpesän lastentarhaopettajana minulla tarkoitus jatkaa mallin juurruttamista käytännössä. Yhteistyössä perheiden ja muun henkilökunnan kanssa on tarkoitus ideoida, suunnitella ja toteuttaa muun muassa päiväkodin piharemontti.

Unelmieni päiväkotipäivä -hanke toteutui minulle tutussa ympäristössä jo entuudestaan tuttujen lasten kanssa. Lasten innostus ja mukanaolo hankkeessa oli suuri ja teki yhteistyöstä mielekästä. Osallisuushankkeen voisi samankaltaisella konseptilla toteuttaa myös vieraan lapsiryhmän kanssa. Jos itse lähtisin entuudestaan tuntemattomien las-

ten kanssa hanketoteutukseen, varaisin ideoinnille, suunnittelulle, päätöksenteolle, toteutukselle ja arvioinnille enemmän aikaa. Pyrkisin myös ottamaan mahdollisuuksien mukaan hankkeeseen mukaan pienemmän lapsijoukon, jolloin minulla olisi aikuisena enemmän aikaa jokaista lasta kohden. Hankkeen toteutusprosessin aikana opin myös, että varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa työskenneltäessä tässä työssä käyttämälläni toimintamallilla minun tulee kiinnittää erityistä huomiota arviointiosuuteen ja siihen miten siinä osuudessa autan lapsia ilmaisemaan oman arvionsa.

Lasten osallisuuden omassa elämässään on jo useasti tämän työn aikana todettu olevan tärkeää. Osallisuus tarvitsee kuitenkin toteutuakseen aikuisten tukea, ymmärrystä ja ennen kaikkea halua toimia. Lapsille on tärkeää antaa kokemuksia osallisuudesta käytännössä ja osallisuushankkeista, joista he oppivat omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa ja toimia yhdessä muiden kanssa. Varhain koettu osallisuus ja osallisuudentunteet auttavat lasta kasvamaan, kehittymään ja oppimaan.

Lähteet

Arajärvi, Terttu 1988. Tasapainoinen lapsuus. Juva: WSOY.

Hart, Roger 1995. The ladder of participation. Teoksessa Shier, Harry 1995: Article 31 Action Pack: Children's Rights and Children's Play : Resources for Action to Implement Article 31 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. Play-Train.

Killi, Johanna 2006. Lasten osallistumisen voimavarat. Tutkimus Ipanoiden osallistumisesta. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Kalliomaa, Milla 2005. Osallisuus yhdessä lasten kanssa. Teoksessa Stenius, Tuula – MLL:n osallisuusverkostolaiset – Karlsson, Liisa 2005: Yhdessä lasten kanssa – seikkailu osallisuuteen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Verkkodokumentti.
<http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Julkaisut/Stenius_Karlsson_Yhdesalastenkanssa.pdf>. Luettu 20.10.2012. 5.

Karlsson, Liisa 2003. Sadutus avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Juva: PS-kustannus.

Kirkkonummen kunta 2009. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Verkkojulkaisu <http://www.kirkkonummi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/kirkkonummi/embeds/kirkkonummiwwwstructure/25207_Perusturva_lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma_20_9-2013.pdf> Luettu 15.1.2013.

Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2011. Verkkojulkaisu. <http://www.kirkkonummi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/kirkkonummi/embeds/kirkkonummiwwwstructure/24097_Vasu_240511.pdf>. Luettu 7.10.2012.

Koivula, Merja 2010. Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: University Printing House.

Kronqvist, Eeva-Liisa – Kumpulainen, Kristiina 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOY pro OY.

Lapsen oikeuksien yleissopimus, 1989, Yhdistyneet Kansakunnat (YK). Verkkojulkaisu. <http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/Lasten_oik_sopimus.pdf>. Luettu 7.10.2012.

Lapsiasiaivaltuutettu n.d. Yleissopimus lasten oikeuksista. Verkkodokumentti. <http://www.lapsiasia.fi/lapsen_oikeudet;jsessionid=bef4445b018341547b66ecbbe88d>. Luettu 7.10.2012.

Mäkinen, Marita 2011. Minä olen ja kuulun! Lapsen identiteetin tukeminen. Teoksessa Hujala, Eeva – Turja, Leena. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus. 95–108.

Munter, Hilikka 1995. Minä muiden kanssa: minuuden sosiaalinen synty. Teoksessa Lyytinen, Paula – Korhokangas, Mikko – Lyytinen, Mikko (toim.). Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY. 66–86.

Nelosviesti ohjeistus 2012. Kirjallinen ohje päiväkodeille. Kirkkonummi: Kirkkonummen kunta.

Oranen, Mikko 2007. Mitä mieltä?! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Lastensuojelun kehittämisohjelman osahankeen raportti. Verkkodokumentti. <<http://www.sosiaaliporssi.fi/File/5a3129ac-bd59-46c7-b95f-379d04d1457c/Osallisuus-raportti+Oranen.pdf>>. Luettu 23.3.2013.

Otsopesa 2012. Verkkosivut.<www.otsopesa.fi>. Luettu 22.09.2012

Piironen, Tiina 2007. Ohjaajan opas lasten osallistavien ryhmien ohjaamiseen. Kuunnelkaa meitä- hanke. Verkkodokumentti.<http://www.munvuoro.fi/cms/wp-content/uploads/Tiina_Piironen_Ohjaajan_opas_lasten_osallistavien_ryhmien_ohjaamiseen1.pdf>. Luettu 7.10.2012.

Poikkeus Anna-Maija 1995. Lasten toverisuhteet ja sosiaaliset taidot. Teoksessa Lyytinen, Paula – Korhokangas, Mikko – Lyytinen, Mikko (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY. 122–138.

Pyökkimies, Martta 2009. Lasten osallisuus suomalaisissa varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän Yliopisto.

Rusanen, Sinikka 2009. Lapsen kuvista kulttuurin kuviin. Teoksessa Ruokonen, Inkeri – Rusanen, Sinikka – Välimäki, Anna-Leena (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Verkkodokumentti. <<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b>>. Luettu 5.1.2013. 48–55.

Sheridan, Mary D 1988. From birth to five years. Children's developmental progress. Hong Kong: The Neer-Nelson.

Shier, Harry 2001. Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations. Children & society. Volume 15. 2001. 107–117.

Siitonen, Juha. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Väitöskirja. Oulu: Oulun Yliopistonopettajainkoulutuslaitos. Acta Universitatis Ouluensis, E37.

Stenvall- Seppälä 2008. Talo lapsia varten. Verkkodokumentti. <http://www.socca.fi/files/100/Talo_lapsia_varten_lasten_osallisuus_paivakodissa.pdf>. Luettu 10.10.12.

Talentia 2005. Arki, arvot, elämä, etiikka Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Verkkodokumentti. <http://www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf>. Luettu 12.3.2013.

Tast, Eeva 2007: Juuret ja siivet – sosiaalipedagoginen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hämäläinen, Juha (toim.): Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2007. 8. vuosikerta. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. Kuopio: Kopijyvä, 17–50.

THL 2013. Varhaiskasvatus. <http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut>. Luettu 23.3.2013.

Turja, Leena 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, Eeva – Turja, Leena 2011 Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus. 41–53.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes oppaita 56. 2. painos. Saarijärvi: Gummerrus kirjapaino Oy.

Vilka, Hanna – Airaksinen, Tiina. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerrus Oy.

Liite 1. Infokirje vanhemmille

Päiväkoti Otsonpesässä on syksyllä 2012 ja keväällä 2013 käynnissä hanke ”Unelmien päiväkotipäivä”, jonka tarkoituksena on mahdollistaa lasten osallisuus Otsonpesän varhaiskasvatussuunnitelman uudistustyössä. Hankkeen aikana tulen päiväkodin 2008 syntyneiltä lapsilta keräämään tietoa heille tärkeistä ja mieluisista asioista päiväkotipäivän aikana. Hankkeen ensimmäinen vaihe toteutetaan marras- joulukuun vaihteessa neljän aamupäivän aikana päiväkodilla. Lasten kanssa työskentelyssä on käytössä mielipiteen ilmaisemiseen menetelminä tarinat, sadut, runot, maalaaminen ja piirtäminen. Lisäksi yhteistä työskentelyä on tarkoitus valokuvata. Työskentelyn tuotoksista tulen kokoamaan yhteenvedon, jota käytetään hyödyksi Otsonpesän yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman uudistustyössä. Hankkeen toinen osio, jonka tarkoituksena on yhdessä lasten kanssa arvioida aikaan saatu yhteenvedo, toteutetaan alkutalvesta 2013.

Vastaan unelmien päiväkotipäivä hankkeesta ja sen on sosionomi AMK-opintojeni opinnäytetyö. Opinnäytetyöni tulee koostumaan raportista, joka kertoo työni taustan, tarkoituksen, teoreettisen näkökulman, toteutuksen ja arvioinnin. Lasten kanssa toteutettu materiaali unelmien päiväkotipäivästä tullaan liittämään kirjallisessa muodossa osaksi opinnäytetyötä. Lasten nimiä, henkilötietoja ja yksityisiä asioita ei opinnäytetyössäni käytetä.

Toivon, että lapsenne pääsee osallistumaan hankkeeseen ja kertomaan tärkeän mielipiteensä mieluisista asioista päiväkotipäivän aikana. Vastaan mielelläni hanketta koskeviin kysymyksiin.

Iloisin yhteistyöterveisin,

Katri

Liite 2. Lupa vanhemmilta lapsen osallistumisesta hankkeeseen

Lapseni saa osallistua päiväkotipäivä Otsonpesässä käynnissä olevaan unelmien päiväkotipäivä hankkeeseen, jonka tarkoituksena on saada lapsilta tietoa heille tärkeistä asioista päiväkotipäivän aikana.

Lapsen nimi

Saa osallistua

Ei saa osallistua

Huoltajan nimi

Päiväys